

Nya förmånsrättsregler

Till lagutskottet

Lagutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2002/03:49 om nya förmånsrättsregler jämte motioner. Näringsutskottets yttrande koncentreras i huvudsak till frågan om förändringar av företagshypoteket.

Propositionen

Propositionens huvudsakliga innehåll

Proposition 2002/03:49 om nya förmånsrättsregler bygger i allt väsentligt på Förmånsrättskommitténs förslag (SOU 1999:1). Framläggandet av propositionen är delvis ett resultat av ett tillkännagivande från riksdagen på förslag av lagutskottet (bet. 2001/02:LU26).

Den föreslagna förändringen av förmånsrättsreglerna har tre huvudsakliga delar. För det första skall statens förmånsrätt för skatter och avgifter vid konkurs avskaffas. För det andra föreslås att löneförmånsrätten och lönegarantin vid konkurs i viss mån förändras och att frågan om införande av lönegaranti vid företagsrekonstruktion bereds vidare. För det tredje avskaffas det s.k. företagshypoteket och ersätts med en företagsinteckning. Förändringen innebär å ena sidan att omfattningen av den typ av egendom som står som säkerhet vidgas, å andra sidan att inteckningen endast ger allmän förmånsrätt i hälften av värdet av denna egendom, till skillnad från hypotekets nu gällande särskilda förmånsrätt i hela (det mindre omfattande) värdet.

Regeringen anser att förslagen ger ett mer jämställt borgenärskollektiv, där borgenärer med oprioriterade fordringar, ofta leverantörer, ges större möjligheter att få sina fordringar tillgodosedda, på främst statens och bankers bekostnad. Ett mer jämställt borgenärskollektiv bedöms även öka borgenärernas samlade intresse av att medverka vid företagsrekonstruktioner. Reformen syftar också till att ett beslut om rekonstruktion eller konkurs skall kunna fattas på ett tidigare stadium. Banker och andra kreditgivare antas skärpa sin kreditprövning och kredituppföljning. Förändringarna av lönegarantin förväntas ge ett bättre löneskydd och en sundare konkurrens.

Såväl en tidigare insolvenshantering som de förbättrade konkurrensvillkoren med anledning av reformen anser regeringen vara gynnsamma för mindre företag. Dessa fördelar uppväger, enligt regeringens bedömning, de eventuella nackdelarna i form av sämre kredittillgång. Regeringen vill emellertid att reformen skall utvärderas snarast, så att åtgärder – om det visar sig nödvändigt – skall kunna vidtas för att avhjälpa problem med kreditgivning till mindre företag.

Regeringens förslag om nya förmånsrättsregler beskrivs i propositionen som ett grundläggande och nödvändigt första steg i ett långsiktigt arbete med en reformering av den lagstiftning som påverkar kreditgivning och insolvenshantering. Regeringen betonar att den delar Förmånsrättskommitténs uppfattning att de framlagda förslagen bör genomföras i en gemensam reform, dels för att det därigenom skapas ett enkelt och enhetligt regelsystem, dels av statsfinansiella skäl. Regeringen räknar med att försämringen av förmånsrätten för företagshypotek lämnar utrymme för högre utdelning från statliga regressfordringar på lönegarantin. Med den föreslagna reformen antas staten, inräknat ett avbräck för den slopade förmånsrätten för skattefordringar, öka sin utdelning vid konkurser med 300 miljoner kronor per år. Om paketet, som avsett, även leder till fler tidigt påbörjade konkurser av olönsamma företag och fler rekonstruktioner av i grunden lönsamma företag beräknas reformen medföra ytterligare besparingar för statskassan, påpekas det i propositionen.

Effekten på kredittillgången för mindre företag

I propositionen ägnas särskild uppmärksamhet åt frågan om effekter för småföretag av förändringen av företagshypoteket.

Regeringen anser å ena sidan att reformens positiva effekter till stor del kommer att beröra mindre företag. I propositionen sägs, för det första, att en ökad andel rekonstruktioner i stället för konkurser – vilket ju är ett av reformens huvudsyften – särskilt kommer att gynna mindre företag, då det i stor utsträckning är just mindre företag som kan ha betalningssvårigheter men bedöms kunna bli lönsamma på sikt. För det andra kommer den högre utdelningen till oprioriterade borgenärer att komma mindre företag till del. Den minskade betydelsen av säkerhet i kreditgivningen framhålls också som en positiv faktor. Slutligen pekar regeringen på att villkoren för mindre företag som konkurrerar med ett konkursbo kommer att förbättras, till följd av att konkursboet nu blir ansvarigt för lön och hyra.

I propositionen argumenterar regeringen å andra sidan även mot farhågorna för en försämrad kreditmarknad för små respektive nya företag, till följd av förändringen av företagshypoteket. Regeringen noterar inledningsvis att nystartade företag inte kommer att påverkas i någon särskilt stor utsträckning, då Förmånsrättskommitténs utredning visar att det främst är äldre företag i expansionsfas som begagnar sig av hypotek. Kommitténs beräkningar har heller inte visat någon skillnad i benägenhet att använda företagshypotek mellan företag i större och mindre kommuner. Vidare har ökad konkurrens och mer utvecklade och specialiserade rutiner hos banker och andra kreditgi-

vare medfört en förbättrad kreditmarknad och bättre beslutsunderlag vid kreditgivning, med mindre behov av säkerheter. Att företagens återbetalningsförmåga ges större vikt anser regeringen vara till gagn för reformens syfte att stimulera lönsamma företag.

När det gäller farhågor för att bankerna kommer att kompensera sig för försämrad företagsinteckning med alternativa säkerheter anser regeringen att det mesta talar mot en sådan utveckling. Regeringen menar att alternativa säkerhetsreformer redan används i den utsträckning det är praktiskt möjligt. I den mån en ökning ändå skulle ske pekar regeringen på att dessa säkerheter normalt har en högre belåningsgrad och att ökningen motsvaras av ett större kredittillflöde.

Den kvotdel – 50 % – som kommittén föreslagit sägs vara en god avvägning av den vikt som företagsinteckningen bör ha i framtiden. De inledningsvis ökade kostnaderna för kreditgivarna kommer, hävdar regeringen, att kompenseras av fler långsiktigt lönsamma rekonstruktioner och tidigare avveckling av olönsamma verksamheter.

Med hänsyn till den jämförelse som kan göras med kreditgivningen i Danmark och Finland finns det, enligt regeringens bedömning, inte anledning att anta annat än att kreditväsendet relativt snabbt anpassar sig till den nya situationen. Kreditgivningen till företag verksamma i främst nationella stödområden och i glesbygdsområden kan visserligen komma att påverkas något även på längre sikt. Samtidigt anser regeringen inte att företagshypoteket skall tillmätas alltför stor betydelse i sammanhanget. Den påpekar att det är många faktorer som påverkar kreditgivningen till sådana företag och att företagshypoteket och förmånsrättsordningen är av relativt underordnad betydelse.

Regeringen har gjort bedömningen att reformens konsekvenser bör utvärderas tidigt och kommer därför att initiera en utvärdering av konsekvenserna för kreditförsörjningen till främst små och medelstora företag, varvid särskilt reformens regionalpolitiska konsekvenser kommer att tas upp. För det fall utvärderingen visar att reformen har medfört negativa effekter menar regeringen att åtgärder snarast bör vidtas så att sådana effekter kan undvikas utan att reformens positiva effekter går förlorade. Vid utformningen av övergångsbestämmelserna har regeringen också beaktat att kreditgivare och kredittagare skall ges en rimlig tid att anpassa sig till de nya bestämmelserna.

Motionerna

Sju motioner har väckts med anledning av propositionen. I motion 2002/03:L6 (s) kritiserar den undersökning som Förmånsrättskommittén gjorde, och på vars slutbetänkande propositionen är baserad, för att inte i tillräcklig grad ha omfattat effekterna av ändrade förmånsrättsregler på mindre företags tillgång till krediter. Regeringens förslag betecknas som regionalpolitiskt äventyrligt, då det enligt motionärerna kommer att innebära särskilda problem för lån till företagande i glesbygd, exempelvis Norrlands inland. Motionärerna

understryker därför vikten av att regeringen utvärderar reformens regionalpolitiska konsekvenser och vidtar åtgärder om förslaget visar sig leda till negativa effekter.

Motionären bakom motion 2002/03:L11 (m) säger sig i huvudsak stödja förslagen i propositionen men kan inte ställa sig bakom förändringarna av företagshypoteket. Motionären delar vissa remissinstansers farhågor för att denna förändring kommer att medföra försämrade kreditmöjligheter för små och medelstora företag. Detta sägs vara ett hinder för bildande och utvecklande av nya företag, i synnerhet i glesbygd, där kapitaltillgången redan är begränsad. Analysen som regeringens förslag grundar sig på sägs vidare vara ofullständig och teoretisk. Motionären menar därför att frågan om förändringar av företagshypoteket bör beredas ytterligare inom ramen för insolvensrätten och förordar att propositionen avslås i den delen.

I kommittémotion 2002/03:L8 (fp) yrkas på ett tillkännagivande om att effekterna av de nya förmånsrättsreglerna noga bör utvärderas avseende kreditgivning till små och medelstora företag. Motionärerna menar att det kan ifrågasättas varför regeringen valt att just en hälftindelning av värdet av gäldenärens egendom skall tillfalla kreditgivaren med bästa rätt. De bakomliggande analyserna kunde, enligt motionärerna, varit mer utförliga och kompletta. Om förslaget får negativa effekter på kreditgivningen anser motionärerna att det är viktigt att insatser vidtas för att förbättra denna.

I motion 2002/03:L9 (fp) hävdas att ett genomförande av förslaget gällande värdet av företagshypotek skulle få synnerligen negativa konsekvenser för riskkapitaltillgången för ett mycket stort antal företag, särskilt i regioner där brist på kapital redan är ett problem. En sänkning av värdet till hälften anser motionären vara oacceptabel. Därför yrkas avslag på propositionen i denna del. I motionen föreslås också en skyndsam utredning av möjligheterna att utöka tillgången på krediter i områden där företagen har problem med riskkapitaltillgång.

Motionären bakom motion 2002/03:L7 (kd) säger sig i huvudsak stå bakom regeringens förslag, utom när det gäller förändringarna av företagshypoteket. Motionären delar vissa remissinstansers farhågor för att den föreslagna förändringen kommer att försämra riskkapitalmarknaden för små och medelstora företag, i synnerhet i glesbygd. Den av Förmånsrättskommittén företagna undersökningen av förslagets effekter sägs i motionen vara ofullständig och teoretisk, och motionären efterlyser därför att en noggrann konsekvensanalys görs innan en så omfattande förändring av förutsättningarna för kreditgivningen genomförs.

I kommittémotion 2002/03:L5 (c) anføres att nackdelarna vid en totalbedömning överväger fördelarna med regeringens förslag gällande förändring av företagshypotek. Motionärerna yrkar därför avslag på propositionen i denna del. Regeringens förslag kommer att leda till sämre möjligheter för mindre företag att låna och till ökade krav på säkerhet i privat egendom och personlig borgen. Motionärerna anser inte att regeringen i tillräcklig grad har undersökt nämnda effekter av de förändrade förmånsreglerna och anför att

riksdagen därför bör ge regeringen i uppdrag att återkomma med en omfattande analys.

Miljöpartiet yrkar i partimotion 2002/03:L10 avslag på propositionen. Av motionen framgår att partiet vill att regeringen skall genomföra en närmare analys av effekterna av den nya förmånsrätten på småföretagens tillgång på krediter och därefter återkomma till riksdagen med ett nytt förslag. Miljöpartiet hävdar att de mindre företagens möjlighet att låna i bank, särskilt i glesbygd, kommer att försämrats avsevärt med den föreslagna nya företagsinteckningen. Att effekter på näringspolitik och småföretag, enligt partiet, inte utretts på ett acceptabelt sätt sägs vara uppseendeväckande. Motionärerna hänvisar till en studie av företag i Västerbotten, enligt vilken regeringens förslag skulle innebära ett bortfall på ca 200 000 kr per företag i för bankerna disponibel säkerhetsmassa som måste täckas på annat sätt. Jämförelser görs med Finland där en stor statlig kreditaktör sägs kompensera för effekterna av ett system som liknar det nu föreslagna. I motionen ifrågasätts också om den minskning i andelen konkurser som förslaget är tänkt att leda till kommer att bli tillräckligt stor för att uppväga de problem med riskkapitaltillgång som partiet anser att regeringens förslag kommer att medföra.

Vissa kompletterande uppgifter

Skrivelser med anledning av propositionen

Samtliga sju skrivelser som har inkommit till lagutskottet med anledning av propositionen behandlar frågan om förändringen av företagshypoteket.

Föreningen Svenskt Näringsliv framhåller i sin skrivelse att organisationen ser mycket positivt på att åtgärder vidtas för att förbättra möjligheterna att rädda livskraftiga företag. Svenskt Näringsliv säger sig emellertid vara bekymrade över att regeringen inte anser att förslaget kan genomföras utan försämringen i företagshypoteket. Organisationen hävdar att de farhågor för försämrade kreditmöjligheter för små och medelstora företag som uttrycktes när kommittébetänkandet lades fram har förstärkts. De i kommittébetänkandet och propositionen redovisade konsekvensanalyser som gjorts på detta område anser Svenskt Näringsliv vara otillräckliga. Mot bakgrund av detta hemställer Svenskt Näringsliv att lagutskottet utför kompletterande beräkningar över vad förändringen av företagshypoteket skulle innebära för kreditgivningen till mindre företag. Om en sådan beräkning skulle visa väsentliga negativa effekter föreslås att förmånsrätten med företagsinteckningen ändras till att gälla i 85 % – i stället för i 50 % – av gäldenärens egendom.

Svenska Bankföreningen upprepar i två skrivelser sin tidigare framförda kritik mot den av Förmånsrättskommittén och regeringen föreslagna förändringen av företagshypoteket. Regeringens argument för att genomföra förändringen av företagshypoteket anser Bankföreningen vara baserade på antaganden om framtida utveckling som lika gärna skulle kunna vändas i sin motsats. Föreningen framhåller bankernas skyldighet att även fortsättningsvis garan-

tera långgivarnas medel med säkerheter. De hänvisar även till att förekomst av säkerheter kommer att spela roll för de framtida kapitaltäckningskraven som nu utarbetas inom Baselkommittén respektive EU. Bankföreningen anser att en samhällsekonomisk bedömning som hade innefattat effekten av företagshypoteket på små och medelstora företag kanske skulle ha lett till slutsatsen att denna del av reformen ej bör genomföras. Bankföreningen menar vidare att regeringens utgångspunkt i arbetet med propositionen inte borde ha varit effekter på företag i obestånd, utan snarare effekter på den normala kreditförsörjningen. Avslutningsvis föreslår Bankföreningen att frågan om förändring av företagshypotek inte förs till beslut nu, utan bereds ytterligare i den kommande utredningen om ett samlat insolvensförfarande, så att de samhällsekonomiska konsekvenserna ytterligare kan belysas.

I sin skrivelse framhåller *Västerbottens handelskammare* svårigheten att säkerställa erforderlig kapitalförsörjning för företag i Västerbottens län. Handelskammaren refererar till en studie av ca 1 400 företag inom industri och handel med en medelstorlek på 2,3 anställda. Studien sägs visa att banksystemets tillgängliga säkerhetsutrymme i regionalt verkande företag skulle sjunka till mindre än hälften av det nuvarande om regeringsförslaget genomförs. Mot bakgrund av betingelserna för näringslivet i övre Norrland anför Västerbottens handelskammare att det enligt deras bestämda uppfattning behövs en förnyad och fördjupad analys av villkoren för finansieringsförutsättningarna i de mindre företagen. I avvaktan på detta bör regeringens förslag inte genomföras, enligt handelskammaren.

Företagsrekonstruktionsföreningen ställer sig i sin skrivelse positiv till regeringens förslag, med vissa reservationer som inte berör frågan om företagshypotekets utformning. Föreningen delar inte Bankföreningens inställning att kreditillgången för små och nya företag kommer att försämrats genom förändringen av hypoteket. Som skäl för detta anföras dels att det är företagets återbetalningsförmåga och inte säkerheten som skall vara avgörande vid kreditbedömning, dels att bankväsendets långa erfarenhet och gedigna kompetens inom kreditbedömningsområdet borde göra att förändringen inte har någon relevans. Vidare erinras om att studier i Finland, där motsvarande förändring genomförts, inte visat någon minskning av nytulning till små och nya företag. Samtidigt understryks behovet av regler som underlättar för företagen att behålla egendom som omfattas av de alternativa säkerhetsformer som bankerna kan tänkas arbeta med efter en förändring av företagshypoteket.

Samverkan Västra Värmland (samverkansorgan för sex västvärmländska kommuner) anser visserligen att ändringarna i förmånsreglerna för företagshypotek har ett vällovligt syfte, men känner en utomordentligt stark oro för att den nu föreslagna ordningen skulle bidra till att ytterligare försvåra kapitalförsörjningen, särskilt i områden där den redan i dag är direkt besvärande. Kommunerna vill att deras synpunkter skall beaktas och att lösningar övervägs som i stället gagnar tillväxt och utveckling.

Företagarförbundet säger sig vid en sammanvägning av för- och nackdelar vilja slå vakt om nuvarande förmånsrätt för bankerna. Skälet uppges vara att

förbundet anser risken vara för stor att ytterligare svårigheter för småföretagens kapitalförsörjning skapas genom regeringens förslag.

Vissa uppgifter om kredittillgång för företag

I näringsutskottets näringspolitiska betänkande 2002/03:NU7 finns en kort översikt över statliga aktörer som administrerar lån och företagsstöd, samt över utredningar på kapitalförsörjningsområdet.

Utöver dessa uppgifter kan också nämnas information från näringsutskottets behandling av regeringens förslag under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling under hösten 2002 (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:NU2). Vid behandlingen av anslaget Landsbygdslån (33:2) refererades uppgifter från Näringsdepartementet om att anslaget borde ligga kvar på nivå 60 miljoner kronor, trots ett utnyttjande under år 2002 på endast 13,8 miljoner kronor, eftersom det fanns förväntningar om att belastningen på anslaget skulle komma att öka. En orsak till detta sades vara att departementet såg framför sig en ökad efterfrågan på landsbygdslån från sådana företag som kunde få ökade svårigheter att låna i bank.

Som en bakgrund till de ökade svårigheterna nämndes att ett nytt internationellt regelverk angående bl.a. riskvärdering i samband med bankutlåning är under utarbetande genom den s.k. Baselkommittén för banktillsyn (se Finansinspektionens rapporter om riskmätning och kapitalkrav 2001:1 och 2002:8). I kommittén, som bedriver ett internationellt arbete för att utveckla kapitaltäckningsreglerna, ingår för närvarande representanter för Förenta staterna, Belgien, Frankrike, Italien, Japan, Kanada, Luxemburg, Nederländerna, Schweiz, Spanien, Sverige, Storbritannien och Tyskland. Slutsatsen från Baselkommittén är att reglerna om kapitalkrav måste moderniseras och göras mer riskkänsliga. Ett av argumenten är att en knapp resurs som riskkapital kan utnyttjas mer effektivt för att skydda mot finansiell instabilitet om kapitalkravet görs mer riskkänsligt. Den lösning som Baselkommittén har valt är att utnyttja avancerade riskmätningssystem.

När det gäller frågan om det nya systemet systematiskt skulle kunna vara till nackdel för små och medelstora företag säger Baselkommittén att stabila välkonsoliderade småföretag kommer till sin rätt lika väl som större företag. Situationen för nystartade företag är dock svårare eftersom de i många fall representerar en högre kreditrisknivå. Utan säkerheter eller garantier kommer banken att i sin räntemarginal vilja bygga in en betydande riskpremie – om den över huvud taget är villig att ta på sig ett engagemang. Implementering av ett nytt internationellt system för riskmätning och kapitalkrav avses ske år 2006.

Som en andra bakgrund till de ökade svårigheterna att låna i bank nämndes de här behandlade förslagen om förändringar i förmånsrättsordningen och i synnerhet i företagshypoteket. Utskottet menade att det inte kunde uteslutas att detta kommer att leda till en försiktigare hållning från kreditgivarnas sida, i varje fall i vissa regioner.

Slutligen sades att det enligt Näringsdepartementet fanns signaler som pekade mot att bankerna redan hade börjat att anpassa sig efter de kommande förändringarna. Mot den bakgrunden förväntades annan kreditgivning, bl.a. landsbygdslån, få en ökad betydelse.

I sitt ställningstagande, vilket riksdagen ställde sig bakom, skrev näringsutskottet att det i likhet med regeringen förutsåg att efterfrågan på landsbygdslån kunde komma att öka väsentligt.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet vill inledningsvis instämma i utgångspunkterna för regeringens förslag. Utformningen av förmånsrättsordningen är av stor betydelse för sunda konkurrensförhållanden och för en effektiv hantering av företag på obestånd, syftande till att rekonstruktion av i grunden lönsamma företag stimuleras.

Under och efter Förmånsrättskommitténs arbete, som ligger till grund för propositionen, har farhågor framförts för att en försämring av företagshypoteket riskerar att leda till en minskad kredittillgång för mindre och för nya företag, i synnerhet i glesbygdsområden. Regeringen ägnar även särskild uppmärksamhet åt denna problematik i propositionen och kommer att initiera en utvärdering av konsekvenserna för kreditförsörjningen till främst små och medelstora företag, varvid särskilt reformens regionalpolitiska konsekvenser kommer att tas upp. Om utvärderingen visar att reformen medfört negativa effekter menar regeringen att åtgärder snarast bör vidtas så att sådana effekter kan undvikas utan att reformens positiva effekter går förlorade.

Näringsutskottet vill understryka vikten av att en sådan utvärdering skyndsamt påbörjas. De analyser som utförts inom ramen för Förmånsrättskommitténs arbete har inte inkluderat reformens effekt på kredittillgången för mindre företag eller eventuella skillnader i effekt på kreditmarknaden i olika delar av landet. Kreditsituationen för mindre företag och för entreprenörer i färd med att starta företag har också blivit mer ansträngd sedan kommittén framlade sitt betänkande. Det är därför enligt näringsutskottets mening av yttersta vikt att konsekvensanalyser på de nämnda områdena genomförs så snart som möjligt.

Näringsutskottet vill vidare betona att det är angeläget att regeringen förbereder åtgärder för att underlätta mindre företags kapitalförsörjning, om konsekvensanalyserna skulle visa att försämringen av företagshypoteket haft negativa effekter i detta avseende.

Regeringen framhåller i propositionen att de föreslagna förändringarna i förmånsrätten bör genomföras i ett sammanhållet paket, av såväl funktionella som statsfinansiella skäl. Vid en samlad bedömning instämmer näringsutskottet i denna slutsats. Med det ovan anförda finner näringsutskottet inte att det nu finns anledning för riksdagen att vidta åtgärder med anledning av de väckta motionerna och tillstyrker propositionen.

Stockholm den 27 mars 2003

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Mikael Odenberg (m), Ingegerd Saarinen (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Flyborg (fp), Sylvia Lindgren (s), Ann-Marie Fagerström (s), Maria Larsson (kd), Lennart Beijer (v), Karl Gustav Abramsson (s), Ulla Löfgren (m), Anne Ludvigsson (s), Stefan Hagfeldt (m), Lars Johansson (s), Reynoldh Furustrand (s), Nyamko Sabuni (fp) och Håkan Larsson (c).

Avvikande mening

Mikael Odenberg (m), Ingegerd Saarinen (mp), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m), Nyamko Sabuni (fp) och Håkan Larsson (c) anser att näringsutskottets ställningstagande borde ha följande lydelse:

Vi kan inledningsvis instämma i utgångspunkterna för regeringens förslag. Utformningen av förmånsrättsordningen är av stor betydelse för sunda konkurrensförhållanden och för en effektiv hantering av företag på obestånd. Det är enligt vår mening angeläget att förmånsrättslagen har en sådan utformning att regelsystemet stimulerar till rekonstruktion av i grunden lönsamma företag.

Regeringens förslag i propositionen står i överensstämmelse med det tillkännagivande som riksdagen gjorde i frågan våren 2002 (bet. 2001/02:LU26). Då anmodades regeringen att återkomma med lagförslag i enlighet med vad Förmånsrättskommittén föreslagit i sitt huvudbetänkande Nya förmånsrättsregler (SOU 1999:1).

Regeringen framhåller i propositionen att de föreslagna förändringarna av förmånsrätten bör genomföras i ett sammanhållet paket. Trots att Förmånsrättskommittén har givit uttryck för ett likartat synsätt kan vi emellertid inte dela denna bedömning.

Det framstår som angeläget att statens förmånsrätt för skatter och avgifter avskaffas och att de föreslagna förändringarna av löneförmånsrätten och lönegarantin vid konkurs genomförs. Däremot hyser vi betydande betänkligheter mot att nu genomföra de föreslagna förändringarna av företagshypoteket.

Regeringen menar att en förändring av företagshypoteket skulle bidra till ett mer jämställt borgenärskollektiv. Små företag – som ofta fungerar som underleverantörer – skulle då lättare kunna få sina oprioriterade fordringar tillgodosedda. Vidare anser regeringen att förändringen skulle kunna bidra till en i grunden sundare kreditgivning från bankerna och till ett starkare borgenärsintresse av att medverka till företagsrekonstruktioner.

Regeringen har stöd för sina bedömningar i Förmånsrättskommitténs överväganden. Vi kan dock inte undgå att fästa avseende vid de allvarliga farhågor som framförts för att en försämring av företagshypoteket riskerar att leda till en minskad kredittillgång för mindre och för nya företag, i synnerhet i glesbygdsområden. Sålunda uttrycker Verket för näringslivsutveckling (Nutek) oro över små och medelstora företags möjligheter att få sina kapitalbehov lösta. Sveriges Redovisningskonsulters Förbund anser att förändringar av företagshypoteket bör ske med stor varsamhet med hänsyn till effekterna för småföretag. Svensk Handel känner tveksamhet även om organisationen tillstyrker förslaget, medan Almi Företagspartner AB anser att förslaget på ett mycket allvarligt sätt kommer att försämra kreditförsörjningen till små och

medelstora företag. Lantbrukarnas Riksförbund, Sveriges riksbank, Svenska Bankföreningen, Svenskt Näringsliv, dåvarande Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund, Byggentreprenörerna och Företagarförbundet avstyrker alla förslagen rörande företagshypoteket.

Regeringen ägnar särskild uppmärksamhet åt nyssnämnda farhågor i propositionen och aviserar en utvärdering av konsekvenserna för kreditförsörjningen till främst små och medelstora företag, varvid särskilt reformens regionalpolitiska konsekvenser kommer att tas upp. Ett problem är emellertid att de analyser som utförts inom ramen för Förmånsrättskommitténs arbete inte har omfattat reformens effekt på kredittillgången för mindre företag eller eventuella variationer i effekt på kreditmarknaden i olika delar av landet. Vi noterar att Finansinspektionen anser att kommittén inte på ett övertygande sätt har kunnat visa att dess slutsatser beträffande företagshypoteket är korrekta. Enligt vår mening måste samma omdöme gälla för det nu aktuella förslaget i den framlagda propositionen.

Kreditsituationen för mindre företag och för entreprenörer i färd med att starta företag har blivit mer ansträngd under det senaste året. I den situationen framstår det som olämpligt att först förändra företagshypoteket och sedan i efterhand göra konsekvensanalyserna i syfte att ta reda på om remissinstansernas farhågor är befogade eller ej.

Mot denna bakgrund anser vi att övervägande skäl talar för ett stegvis genomförande av Förmånsrättskommitténs och regeringens förslag. Riksdagen bör nu fatta beslut i enlighet med förslagen i propositionen vad gäller dels statens förmånsrätt för skatter och avgifter, dels ändringarna i löneförmånsrätten och lönegarantin vid konkurs. Däremot bör propositionen avslås i den del som gäller avskaffandet av företagshypoteket och införandet av en företagsinteckning. I den delen bör regeringen anmodas att återkomma till riksdagen efter fördjupade konsekvensanalyser beträffande främst kreditgivningen till små och medelstora företag. Detta kan lämpligen ske i samband med den fortsatta beredningen av frågan om införande av lönegaranti vid företagsrekonstruktion.

Sammanfattningsvis tillstyrker vi motionerna 2002/03:L11 (m), 2002/03:L9 (fp) och 2002/03:L7 (kd). Därmed tillgodoses också motionerna 2002/03:L5 (c) och 2002/03:L10 (mp) i motsvarande del.